

‘Glorie de Eeuwige’ en het ‘klokkengloria’

uitgelicht uit het Nieuwe Liedboek 2013

De bundels Gezangen voor Liturgie (GvL) en het nieuwe Liedboek Zingen en bidden in huis en kerk 2013 (LB2013) ademen de geest van de oecumene. Van de gezangen die nu in beide bundels gepubliceerd zijn licht ik er één uit en toe, nl. het Kyrie en Gloria uit ‘Glorie de Eeuwige’, een in 1988 door Willem Vogel en Sytze de Vries getoonzet Ordinarium dat in z’n geheel in het nieuwe LB2013 is opgenomen. Van deze compositie vinden we alleen het Gloria in GvL (383).

Het Ordinarium ‘Glorie de Eeuwige’ werd in 1989 gepubliceerd in de ‘Amsterdamse Katernen’ (uitgave van de Stichting Cantoraat Oude Kerk Amsterdam). “De vaste gezangen (ordinarium) in de christelijke liturgie bevatten steeds dezelfde klassieke teksten, op wisselende toonzettingen. Dat kan een groot voordeel zijn in de wereldwijde oecumenische herkenning. Elke kerkdienst is dan nimmer een incident maar een actualisering van de ‘kerk van alle tijden en alle plaatsen’”.ⁱ Sytze de Vries ontwierp de tekst die parafraserend en met nieuwe woorden de klassieke ordinariumentekst in het licht zet en liturgisch actualiseert. Het Kyrie laat hij begeleiden door te bidden:

*Tegen het donker laten wij zingen,
meer dan een leven lang, grenzeloos groot,
heeft Hij hart voor de mensen!*

Dit Kyrie werd in 1995 niet in GvL opgenomen, naar verluidt om de schijn te vermijden dat het in deze combinatie van klassieke en hedendaagse woorden om een ‘ordinarium’ zou (kunnen) gaan. In GvL werd het Gloria geplaatst in de rubriek ‘andere vaste gezangen; lofzangen’.

In LB2013 is het hele Ordinarium ‘Glorie de Eeuwige’ opgenomen: 299f: Kyrie en Gloria, 404f: Sanctus en Benedictus, 408f: Agnus Dei. Woordkeus en muziek geven blijk van de wijze waarop Sytze de Vries en Willem Vogel verlangen naar een ademende, hedendaagse liturgie, waarin de teksten zoveel mogelijk hymnisch (i.t.t. dogmatisch) door de gelovigen worden vertolkt.

‘Glorie de Eeuwige’ is bovenal gegeven om de *gemeente als geheel* zingend te doen bidden en daarom geschreven voor koor en gemeente, waarbij het koor de ‘voortrekker’ is van de samenzang ‘om haar tot de maximale toonhoogte van de lofzang te brengen’.ⁱⁱ De makers hebben dit ordinarium vooral ook geschreven voor de feestelijke liturgie van de Paas- en de Kerstnacht in de Oude Kerk te Amsterdam, waar het nog steeds in gebruik is. Bij het Gloria worden dan de klokken geluid, hetgeen het destijds de bijnaam ‘klokkengloria’ opleverde.

Een dalend én stijgend motief is karakteristiek voor Kyrie en Gloria: *Heer, ontferm u: g, fis, e, fis, g en Glorie de eeuwige: b, a, g, a, b*. In het Sanctus en Benedictus worden de woorden *Laten wij zingen e, g, a, b* en *Hoor ons hosanna a, b, c, d* gedragen door een stijgend motief. De eerste drie tonen van dit *Hosanna*-motief vormen het melodische kernmateriaal in het Agnus Dei: *Christus, gezalfde en Godslam, geliefde: a, b, c + a, g, en Draag van ons weg: c, b, a + g*.

'Glorie de Eeuwige', melodische motieven

Willem Vogel gebruikt vooral de toonsoort e (kl), waarbinnen de majeur-slotakkoorden aan het slot van het Gloria (G) en van het Sanctus (E) het feestelijke karakter van het ordinarium benadrukken en extra glans geven. Het Agnus Dei klinkt ingetogen en weemoedig (mixolydisch). Dit ordinarium mag, zo benadrukken de makers, vooral met feestelijkheid in de liturgie gezongen worden. In de expressie van de tekst en in de stuwende beweging mag dat duidelijk tot uitdrukking komen. Feestelijk is zeker het slot van het 'klokkengloria' waar vierstemmige koorzang, vierstemmige begeleiding én het volk in canon samen meerstemmig zingen:

*Machtige God
alle glorie aan U!*

Moge dit ordinarium de harten van vele gelovigen verheugen.

Ulbe Tjallingiiⁱⁱⁱ

ⁱ 1989, Amsterdamse Katernen, voorwoord, Sytze de Vries en Willem Vogel

ⁱⁱ 1989

ⁱⁱⁱ met dank aan Sytze de Vries; www.sytzedevries.com.